

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Shemot

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

7a

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10060

יהוה אלהי ישראל שימו איש-חרבו על-
 ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה
 והרגו איש-את-אחיו ואיש את-רעהו ואיש
 את-קרבו : כח ויעשו בני-לוי כדבר
 משה ויפל מן-העם ביום ההוא בשלישת
 אלפי איש : כט ויאמר משה מלאו ידכם
 היום ליהוה כי איש בבנו ובאחיו ולתת
 עליכם היום ברכה : * ל ויהי ממחרת
 ויאמר משה אל-העם אתם חטאתם חטאה
 גדלה ועתה אעלה אל-יהוה אולי אכפרה
 בעד חטאתכם : לא וישב משה אל-יהוה
 ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה
 ויעשו להם אלהי זהב : לב ועתה אם-
 תשא חטאתם ואם-אין מחני נא מספרך
 אשר כתבת : לג ויאמר יהוה אל-משה
 מי אשר חטא-לי אמחנו מספרי :
 לד ועתה לך נחה את-העם אל אשר-
 דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך ובינים
 פקדי ופקדתי עליהם חטאתם : לה וינף
 יהוה את-העם על אשר עשו את-העגל
 אשר עשה אהרן : * א ויגבר יהוה
 אל-משה לך עלה מזה אתה והעם אשר
 העלית מארץ מצרים אל-הארץ אשר
 נשבעתי לאבותי ליצחק וליעקב לאמר
 לורעה אתננה : ב ושלחתי לפניך מלאך
 וגרשתי את-הכנעני האמרי והחתי והפרזי
 החוי והיבוי : ג אל-ארץ זבת חלב ודבש
 כי לא אעלה בקרבך כי עם-קשי-ערוף אתה

פז

גבר-חרביה על-ידי-כיה עיבירו ותובו מארץ
 לתרע במשריתא וקטולו גבר-ית-אחיהו
 וגבר ית-חבריה ואנש ית-קרביה :
 כח ועברו בני-לוי כפתנמא דמשה ונפשו
 מן-עמא ביומא ההוא כתלתא אלפינ נקרא
 כט ויאמר משה קריבו ידכון קורבנא
 יומא-דין קדם-י ארי גבר בכריה ובאחיהו
 ולאיתתאה עליוכון יומא דין ברקן : ל ויהי
 ביומא דבתרוהי ויאמר משה לעמא אתם
 חבתון חובא רבא וכען אסק קדם-י מאי
 אכפר על-חוביכון : לא ותב משה לקדם-
 י ויאמר בבקעו חב עמא הדין חובא רבא
 ועברו להון דחלן דדקב : לב וכען אם-
 שבקת לחוביהון ואם-לא מחיני כען מספרך
 די כתבתא : לג ויאמר י ל משה מן די
 חב קדמי אמחיניה מספרי : לד וכען אין
 דבר ית-עמא לאתר הו-מלילית לך הא
 מלאכי יהוה קדמד וביום אסערותי ואסעו
 עליהון חוביהון : לה ומתא י ית-עמא
 על די-אישתעברו לעיגלא די עבד אהרן
 א ומליל י עס-משה איזול סק מיקא
 את ועמא דאסקתא מארעה דמצרים
 לארעה די קיימית לאברהם ליצחק וליעקב
 למימר לברך אתננה : ב ואשלח קדמד
 מלאכא ואתריד ית-כנענאי אמוראי וחסאי
 ופרזאי חיואי ויבוסאי : ג לארעה עברא
 חלב ודבש ארי לא אסליק שכינתי מבינה
 ארי עם-קשי-קדל את דילמא-אשיצין

פז

כל מאן רבתי לטענות עממיה יתקטיל בסיפא וכדון עיכרר ותברו מתרע פנהדרין לתרע בי דינא במשריתא רבני
 מן קדם יי דישמיק לכוז חוכא דא ואתפרער מן רשיעיא פלתי פולחנא נוקראדא וקטולו אפילו גבר ית אחוי וגבר
 ית חבריה ואיש ית קריביה : כח ועברון גני לוי הי קפתקוא דמשרת ונפלו מן עמא דהנרי סימא באשיהון
 קתטילרין סיפא פיקוא ההוא כמנין תלהא אלפין נקרא : כט ואמר משה קריבו קורבנכון על שפיכות אדמא
 דן בדיכון ויתכפר לכוז קדם יי ארום נעמון גבר בקריה רבאחוי ולאייחאדא עליכון וימא דין ברבנא : ל ויהוה
 פיקוא חרי ואמר וגוי וכדון איסק ואיגלי קדם יי הלואי איכפר על חוביכון : לא ותב משרה וצלי קדם יי ואמר
 במטר מיגד ריפון כל עלמא גלי קמך חשוכא הי כנהורא וכדון חב וגוי : לב וכדון אין תשובק לחוביהון שבוק
 ואין לא קחיני כדון מן ספר צדקיא דתבת שמי בגריה : לג ואמר יי למשה לא חמי למיחתי שמך אלהו מאן
 דחב וגוי : לד וכדון איול דבר ית עמא לאתר דמלילית לך הא מלאכי ישורל קדמך וגוי : לה ותבל מוקרא
 דין ית עמא על דנתנו לעיקלא דעבר אהרן : א ומליל יי עם משרה איול איסקלק מא דלמא יתקף רחח רוגוי
 בעמא ואשינינון קנין בן שיל אנת נעמא דאסיקתא מארעא דמציבום דמיקיית לאברהם ליצחק וליעקב למימר לבנה
 אוקינה : ב ואינמו קדמך מלאך ואיתרף על ידוי ית גנענאי וגוי : ג לאבע עבדא חלב ודבש ארום לית
 אפשר דאישלק שכינת יקרי סביגיכון קדם לא יתי יקרי שרי בקדור משרותיהון ארום עם קשי קבל אנת דילמא

אישציכון

רשי

אחור - מאנוהוא ישראל : (כט) מלאך ידוכם - אתם הכורגים אותם בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום (ובחיים קטו) :
 כי איש - מנס ימלא ידו ככנו ובחמיו : (ל) אכפרה בעד חטאתכם - חסיס סופר וקוחוס תימה לנגד חטאתכם להכדיל כתיכס
 וסין חטא : (לא) אלהי זהב - (ברכור לבי זומא פו) אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל חזנס מה יעשו שלא יחטאו
 וטל לולך שהיה מחכיל ומשקה את כנו ומקשטו ותולה לו כים בלואו ויועניו כפתח בית זכות מה יעשה הכו שלא יחטא : (לב) דעתה
 אב ותשא חטאתם - הריעוב חני חומר לך מחני - וחם חין אחי וזה מקרא קצר וכן הרבה : מספרך - (ברכות לב) מכל
 סתורה כוכה שלא יחמרו עלי שלא הייתי כדתי לכקש עליהם רחמים : (לד) אל אשר דברתי לך - יש כאן לך אלל דבור במקום חליך
 וכן (מלכים א ב) לדבר לו על חדניו : הגה מלאכי - ולא חני : וביום פקדי וגו' - עתה שזעתי אליך מלכותם יחד ותמיד
 תמיד כשחפוק עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מניע מן העון הזה עם שמה עונות ואין פורענות בזה על ישראל שאין בה קצת מפרעון
 עון העגל : (לח) ויגוף ה' את העם - מיתה כידי שמים לעדים בלא התראה : (א) לך עלה מזה - חיי גבוה מכל הארצות לכן נאמר
 עלה ד"ח כלמי שאמר לו בשעת הכעס לך רד חמר לו בשעת רצון לך עלה : אהה והעם - כאן לא נאמר ועמד : (ב) ונרשתי את
 חכנעני וגו' - טעה חומות הם והגרשי עמד ושנה מפניהם מאליו : (ג) אל ארץ זבת חלב ודבש - חני חומר לך להעלותם :
 בילא אעלה בקרבך - לכן חני חומר לך ושלאתי לפניך מלאך : כי עם קשה עורף אתה - וכששכתי בקרבכם ואתם מארים בי
 מרבה

באר רחובות דקדוקי רשי

דש עגל חכ גשידין מן ישראל חוכ האש גו גו טחן) למקום חחר ועדין ישנו כעין בעולם ח"כ איכא למיחש מאן דאשכחיהו אתי למוטעי כתיב
 לכן קאמר לשון כמין ורלה לומר שרשו זרה (ער האט דש עגל פר שפרייט) כדינו חפרר וזרה לרות וסלקו לגמרי מן העולם :
 דקלת

רשב"ם

עגל : (כט) מלאך ידכס כמו כי מלאך אפרי ה' - לשעבר היום חנכו כל יד ויד שלכם בקרבן לה' - שזרי חיש ככנו ובחמיו
 שלחתם ידכם לשמים : (לכ) ויספרך ספר איים - אשר כתבת - כדכתיב כל הכיוב לחיים בירושלים - הרגני כל הרוג :
 (לד) כחה לארץ ישראל : וסיום פקדי - כלומר לפקדים לכשארצה ולא הכלביתד : (ג) מן חכנך - כמו חכנך חוכל חותך כי ה' אש
 חוכלה

מכלל יופי

יבא ארדי ומעננו חבין על דרך והנה קמתם תת
 חסרונו : (כט) מלאך
 ידכס - כמשמעו מלאך
 ידכס מן הקרבנות כלומר כאלו הקריבו קרבו בהרוגם איש
 בנו ואחיו : (ל) (אכפרה) - אסיר עינותיכם בהפלרי
 בעד חטאתכם או אסיר כעס הכורא שכעס עליכם בעד
 חטאתכם : (לא) (אנא) - לשון הודאה שהתודה על
 חטאתם : (לב) (מספרך) - ענין כריבנה :
 (לד) (וביום פקדי ופקדתי) - ענין זכירה והשגחה
 על הדבר :
 לג (ג) (כי עם קשה עורף) - בא על דרך ישיבה א'
 ( ) גה ( ) ( ) כלה

פן אכלה בחרף: ד וישמע העם את-הדבר
 חרף הויה ויתאבלו ולא-שרו אמש עדיו
 זליו: ה ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-
 בני-ישראל אתם גם-קשה-עורף רגע אתן
 אלהי בקרבך וכליתיד ועמה הורד עריך
 מקליד ואדעה מה אעשה-לך: ו ויתנצלו
 בני-ישראל את-עדים מתר חורב:
 ז ומשה יקח את-האהל ונטה-לו מחוץ
 למחנה הרהק מן-המחנה וקרא לו אהל-
 מועד והיה כל-מבקש יהוה יצא אל-אהל
 מועד אשר מחוץ למחנה: ח והיה בצאת
 משה אל-האהל יקומו כל-העם ונצבו
 איש פתח אהלו ותביטו אחרי משה עד-
 באו האהלה: ט והיה כבא משה האהלה
 צרד צמוד העין ועמד פתח האהל ודבר
 עם-משה: י וראה כל-העם את-צמוד
 העין עמד פתח האהל וקם כל-העם
 וקשתחו איש פתח אהלו: יא ודבר
 יהוה אל-משה פנים אל-פנים כאשר
 ידבר איש אל-רעהו ושב אל-המחנה
 ומשרתו יהושע בן-נון נער לא ימיש

באורחא: ד ושמע עמא ות-פתגמא
 בישא הדין ואתאבלו ולא שויאו זבר תקון
 זיעה עלוהי: ה ויאמר יי למשה אימ
 לבני ישראל אתון עם-קשי-קדל שיע
 תנא אסלק שבינתי-מבינך ואשיציןך וכש
 אצדי תקון-ינך מנך גלי קדמי מה-אעביד
 לך: ו ואצדיאו בני-ישראל ית-תקון
 זיעהון מטורא רחורב: ז ומשה נסיב ית
 משכנא ופרסיה-ליה מברא למשריתא
 ארחיק מן-משריתא וקרי ליה משכן בית
 אולפנא ויהי כל-דתבע אולפן-מן-קדם
 נפק למשכן בית אולפנא דמוכרא למשריתא
 ח נהוה בר-נפק משה למשכנא קיימין
 בר-עמא ומתעדתין זבר בתרע משכנא
 ומסתכלין אחורי משה עד-דעגליל למשכנא:
 ט נהוה כר-עגליל משה למשכנא נחית
 עטורא דעגנא וקאים בתרע משכנא
 ומתמליל עם-משה: י נתון כל-עמא ית
 עמוכא דעגנא קאים בתרע משכנא וקיימין
 כל-עמא וסגדון זבר בתרע משכנא:
 יא ומליל יי עם-משה ממלל עם-ממלל

מתוך דשיי
 כמא
 חרפה אבי עליכס זעם: אכלך: לשון כליון: (ד) הדבר הרע: שאין השכינה שויה ונתבלת עמם: איש עזיו: עוהד מורס (שכח
 פ"ה) כתרס סלתנו להס בחורכ כשאמרו נעשה ונסמע: (ה) רגע אחר אעלרה בקרבך וכלידיך: אם אעלה בקרבך ואתם עומים
 די בקציות ערפכם ארעום עליכס רגע אחד שהיא שיעור זעמו שאחר (ישעיה כו) חסי כמעט רגע עד יעבור זעם ואכלה אתכם לפיך
 עוב לכס שאעלה ואלך: ועעה: פורענות זו תלקו מיד שתורידו עדיכם מעליכם: ואדעה מה אעשה לך: כמקודת של
 העין אבי חרע מה שכלכי לעשות לך: (ו) את ערים מדרה חורב: את העדים שיהי כולם נזהר חורב: (ז) ומשה: עולות
 עון ובלא: יקח ארת האהל: לשון טווס הוא לוקח אהלו ונטהו ונחק לחתכה (ט) אמרנו מורה לרכימוכה לתלמיד: הרהק
 אלמים אזהר בעין שלחך (יהושע ג) אך רחוק יהיה מיניכם וכיכור כלמים אחת כוונה: וקרא לן: זיהי קורא לכו אהל מועד הוא
 שיציעד לזוכק י מורה: כל מבקש ה' יחלן לזוכק פני וקן כזוכקל פני שכינה: יצא אל-אהל מועד: כמו יתא ד"ה ויהי
 כל מבקש ה' אפילו תלאכי כשרת כשהיו טוללים וקום שכינה חבוריים אומרים להם הרי הוא כאהלו של משה: (ח) ויהי: לשון כוונה
 עשאת משה: ען העתכה ללכת אל האהל: יקומו כל העם: עומקם וממיו וקן יושבן עד שנתכפה מהם: וחביטו אחיל
 משה

איש ציבון בארקה ז' ד' דשמע עמא גוי זלא שריו ובר ית חיקון ויגיה דאיתחב להון פסעי דביה שמה רבא
 תתדישא חיקון ומפשי עליו ז' ה' ונאמר ז' למשה אימר לבני ישראל אתון עם קשי קבל שעא תרא קלילא
 איסלק אנקר שבינמי מפגד ואיש ציבון ובריו אצרי חיקון ז'
 ישראל מן חיקון וימהון דשמה ברא קפבש קמיב בהון דאתתבו להון למתנה מן טורר חורב ז' ז' ומשה נסיבנות
 וקמירינו במשבן אולפן אורייתא דליה ברם ז' משקנא נסב מתמן ופרסיה ליה מקרא למשריתא ארמיק ימיה מן
 משריתא עמא דאתגדו תרוו אלפיו אמיו ותנה קמי ליה משבן בית אולפנא ותהו כל מאן דתבר בתחבא בלב שלים קדם
 ז' תנה גפיק למשבן בית אולפנא דמקרא למשריתא מודו על חוכיה ומצליה על חוכי ומצלי ומשתבס ליה ז' :
 ה' ותנה פד תורה גפיק משרה מן משריתא ואיל למשקנא קיימון כל בשיעי עמא ומתעקדו ובר בתרע משקניה
 ומתפליו בעינא בישא אחורי משה עד זמן מצליה למשקנא ז' ט' ותורה בר אציר משה למשקנא נחיר
 שמותא בעני וקרא וקרא בתרע משקנא ומתמליל מיקרא בן עם משה ז' י' ותמן כל עמא ית עמוקא בעניא קמי
 בתרע משקנא ומן ד קיימון בר עמא וסגדון כל קבל משקנא בתקיימון ובר בתרע משקניה ז' יא' ומתמליל ז'
 עם משה מתמליל קבל מתמליל קל דבורא תנה שמוע ברם
 וז אפין לא תנה קמי חיקא ומתמליל ובר עם חכרוה
 וזן במר דאספלק קר דבורא האבי למשריתא ומתני

ירושלמי

ושמשיהו יחושע בר גון טלמיעור לא פסק מנו משקנא ז'

בתנמ"א

דש"י

משה - לשכתאשריילוד אשה סך מוכטא שהכניה תכנס אחדיו לפתחיהלו : (ט) ודבר עם משה - כמו ומדבר עם משה
 תרגומו ומתמליל עם משה הוא כבוד שכניה כמו (יחזקאל) ויסמע את הקול מדבר אליו ואינו קורא מדבר אליו כשהוא קורא מדבר
 סגרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו וההדווש שומע מחליו וכשהוא קורא מדבר משמע שהמלך מדבר עם ההדווש (י) : (י) והשתחוה -
 לשכניה : (יא) דבר ה' אל משה פנים אל פנים - ונותמלל עם משה : ושכאל המהנה - לאחר שדבר עמו היה משה
 שב אל המחכה ומלמד לוקחים מה שלמד ודבר היה כגב משה מיום הכפורים עד שהקום המשכן ולא יותר פהרי כשבעה עשר בתמוז נסתבר
 הלכות ובי"ת סוף את העגל וכן את הכופאים (תענית יט) זכ"ט ע"ג שאלה שאמר (שכורות לב) ויהי מתעדת גי' אומר משה אל העם
 ז'ג

באר דחובות דקדוקי דש"י

(ט) דאלת יקח לשון עתיד הוא (בר ווערט בעמין) וזכונת כונת (המאמר על לשון כינוי) (ער נעמט אינעם) לכן קאמר דש"י לשון
 קוב ורצה לומר מדרך הכתוב כאשר רוצה לדבר דכבר הרגיל להיות ככל עת אזי מדרך המקרא לכתבו כלשון עתיד ומה יקח (ער פלענט
 לו בעמין) ועל דרך זה ה"ה ויהי ועיין פרשת יתרו כד"ה כי יבוא : (י) נשום דמלת ודבר לשון עבר הוא (ער האט גירעט) וזה לא
 יתכן דכונת המאמר על לשון כינוי (ער רידיט אינעם) על זה כתב דש"י ודבר עם משה כמו ומדבר דזה לומר העבר הוא תמורת לשון כינוי
 ובעבור דשני מיני כינוי הם ענין ראשון ק"ב"ד המס בשוא והוא פועל ואל לנגוף אחר מדבר (ער רידיט דייטליך לו זיין אנדר) וזה אין
 כבוד השכינה לכן קאמר דש"י ואינו קורא ק"ב"ד דמשמע שהמלך מדבר עם פהדווש חכ ענין כינוי השכינה הוא ק"ב"ד המ"ם
 מחיריק והדלת כדגש להורות חסרון תי' ולשון התפעל זהרי כאלו כתוב מדבר כתרגומו מתמליל והוא פועל עומד בעלמ
 (ער רידיט מיט ון ועלכון) וההדווש שומע מאילין דהוש הפגיעה היא לאונסי ויעין סוף ע' בשאלות חילת פ' ואלת הברכה כד"ה מדברות דש"י
 לדעת

דש"ב"ם

אוכלה הוא : (ד) עדיו - מיני תכשיטין - לפי שנהנו אכלות בדכתיב ויתאכלו ולא שמו איש איש עדיו עליו שהיו חונד להן הקב"ה
 כורד את עדיק : (ו) יקח - לקח הרמין - שגוהג סין כימרים שלא חפן הקב"ה לדבר עם משה בתוך מתי"א ישראל :

מכלל יופי

באלה נבלת עליה ופירושו שלא פמ אר"י הקורא
 אותם : (פ' אכלר) - בא כפתה קטן החת פתח גור
 וכשפטו אכלר כפתה הכף ורגש הלמד והוקל כמו איוב טו
 יאחזק שפע לי : (ו) (ויחצרו) : ענין
 ההסדר וההשלילה ופירושו והנצלן מערים שלא לבשורו
 עור : (יא) (גער) - מי שהתא קטן בשנים יקרא גער
 ורפי עדרך הקטן לשויה אח הגדול נקרא המשרר גער יא
 על פי שהוא גדול בשנים : (לא ימוש) - פועל עומד עכו
 יוסרה

שלישי מתוך האהל : פ יב ויאמר
 א משה אל יהוה ראה אלה אמר אלי העל
 ארתי העם הזה ואתה לא הודעתני את
 אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתך
 בשם וגם מצאת חן בעיני : יג ועתה אם
 נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך
 ואדריך למען אמצא חן בעיניך וראה כי
 עמך הנני הנה : יד ויאמר פני יגלבוהנתי
 לך : טו ויאמר אליו אם אין פניך הלכים
 אל תעלנו מזה : טז ובמה יודע אפוא
 כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא
 בלכתה עמנו ונפלנו אני ועמך מפל העם
 רביעי אשר על פני האדמה : פ

יז ויאמר יהוה אל משה גם את הדבר
 הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני
 ואדריך בשם : יח ויאמר הראני נא את
 כבודך : יט ויאמר אני אעביר כל טובי
 על פניך וקראתי בשם יהוה לפניך וחנתי
 את
 יח ויאמר אחצני בען ית יקרד : יט

רש"י

ואקרי

כמאד ממלל גבר עם חביריה ותבל משריתא
 ומשומשונה יהושע בר נון עולימא לא
 עדי מנו משכנא : יב ויאמר משה קדמי
 הני דאת אמר לי אסיק ית עמא הדין ואת
 לא הודעתני ית דית שלת עמי ואת
 אמרת רביהך בשום ואף אשכחתי רחמי
 קדמי : יג בען אם כען אשכחתי רחמי
 קדמך הודעני בען ית אורת טובך ואני
 רחמך בדיל דאשכחתי רחמי קדמך וגלי
 קדמך ארי עמך עמא הדין : יד ויאמר
 שכינתי תהך ואניח לך : טו ויאמר קדמו
 אסלירת שכינתך מהלך כא ביננא לא
 תסקיננא מכא : טז ובמה יודיע הקא
 ארי אשכחתי רחמי קדמך אנה ועמך
 הלא במהך שכינתך עמנא ויתעבדון לנא
 פרישן לי ולעמך משגימכל עמא די עני
 אפי ארעא : יז ויאמר יי למשה אף ית
 פרנמא הדין די מלימתא אעביר אורי
 אשכחתי רחמי קדמי ורביהך בשום :
 יח ויאמר אנה אעביר כל טובי על פניך

וגו' עשה סס ארבעים וסוקס רחמים טאמור (דברים ט) ואתפל לפני ה' וגו' ובראש חודש אלול נאמר לו ועלית בספר חל הרס
 לקבל לוחות הפקודות ועשה סס ח' יום טאמור כהם (דברים י) ואנכי עמדתי בהר סיני הרשעים וגו' מה הראשונים ברנון חן
 כחחרונים ברנון אמור מעתה חזעניס היוכעם - כי כתיב ותרצה הק' כה ליהרל בשעתה וכלם שלם ואמר לו למשה פלחתי ומוסרתי
 לוחותי חסרונות וירדוהי חיל למותו על מלכות המען ועפאזוהי ער אחד כניסן ומוסרתי לא נדכר עמו עוד אלא אהל עושה : ושכח
 הכחנה - תרגומו ותיאמר למי שהולך לטון הוה וכן כל הענין ורצה כל העם וחזן ונכחו וקיימין והיינו וחסתכלין והיינו
 וסגדין - ועד שדכר ה' אל משה שישם אל המהנה אמר לו אני ככעם א"כ נוי יקריבם : (יב) ראה אתה אימור אלי - ראה
 עיניך ולכך על דבריך אתה חומי חלי וגו' ואתה לא הודעתני וגו' ואשר אמרת לי (שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך חן ודודע
 שאין אני חפץ בה : ואתה אמרת ידעתך בשם - הכרתך משאר בני אדם כעם חסוכות שהרי אמרת לי (שמות יט) הנה אנכי בל חן
 כעם העני וגו' וגם כך יאמינו לעולם : (יג) ועתה יאס חמת שמאלתי חן כעניך הודיעני כאלת דריכך מה סכר אתה מותו לעוולתן כעניך
 וארעך למען אמצא חן בעיניך - ואל שכוונת תנוולתך מה היא מניחת חן שאלתי כעניך ופתרון למען חונת חן למען אכיר כמה עני
 פלחתי חן - וראה כי עמך הנני הנה - שלא תאמר וחיסס חן לנני גדול ואת חלה מעוברתה כי עמך הם ואתם ואלם בהם תחלס חן
 פונק על הילתים מחלני שיתקיימו ואת תשלוס הסכר שלי כעם הנה עני ורומתינו דרשוהו כעם כרכות (דף ו) ואני לייסס העקרית על
 חכמה

התנאים לבני ישראל ביום ששמו שניה יהושע בר נון הזה טלי לא הוות וייע מגו משפניה : יב ואמר
 משה קדם : קמי מה דאנת אמר לי פליק ית עקוא הדיו ואתה לא אודעהני ית מאן דאנת שלח עמי ואנת במימרך
 אמרת מנישר יתך בשום טב ואף אשפחה בתמין קדמי : יג וקדון אין פבעו אשפחה בתמין קדמך אודעני קדון
 ית אורח טיבך ואנדע בתמך היך אנת קבבר עם בני נשא וקאין קמי להון הי בתמין וקתמין הי קבאין ותובי וקאין
 קמי להון הי קבנותהון ותמין קמי להון הי בחוביהון מן בגלל דאשבת בתמין קדמך וקמי קדמך צרום עמך עמא
 קדון : יד ואמר אממו עד דתבכו קבר אפין דרוקא ומן קדון אנת לך : טו ואמר ליה אין לית אפין
 מסלקא מנינא לא תסלקינא מיכא בספר אפין דרוקא : טז וקמא יתדע קדון צרום אשפחה בתמין קדמך
 אלהו במלחית שכינתך עימו ויתעבדו לנא פרושו בסלקותך רוח נבואה מעלוי אומיא ותהי כחמליל ברום קדמך
 לך ולעמך מן בגלל דגיהי משני כבל עממא דעל אנפי ארעא : יז ואמר : למשה איה ית וגו' ופגית קדמך
 בשום טב : יח ואמר אקמי קדון יתי ית קדמך :

ירושלמי

יט ואמר האנא מעבר קל מביילת טובי קדמך
 ואיקרי בשום מיקריה דין קדמך ואיחוס על מאן דקמי
 ליה למיחוס ואיחוס על מאן דקמי ליה למתבתא :
 ואמר

רשי"י

אמניהם ועל סדרם באתי : (יד) ויאמר פני ילכו • כתרוננו לא אשלח עוד מלאך אחי בעצמי אלך כמו (שמואל יז) ופניך הולכים
 בקרב : (טז) ויאמר אליו • כו אחי חסדכי ע"י ואלך אל תעלנו מזה : (יז) ובמה יודע איפוא • יודע מציאות החן הלא
 בלכתך עמנו ועוד ד"א אחי שאל מנחם שלא תשרה שכינתך עוד על אומות העולם ע"א : ונפלינו אני ועמך • ונהיה מוסדלים בדבר הזה
 מכל העם כמו (שמות ט) והפלה ה' בין מנקה ונזרי וגו' : (יז) גם את הרבר הזה • שלא תשרה שכינתך עוד על ע"א אעשה
 ואין דבריו של כלעם ע"י שריות שכינה אלא נופל וגלוי עינים כגון (איוב ד') ואלי דברי גומם שומעין ע"י שליח • (יח) ויאמר הראני
 נא את כבודך • ראה משה שהיה עת רגון ודבריו מוקבלים והסוף לשאול להראותו מרדית כבוד : (יט) ויאמר אני אעביר וגו' •
 הגיעה

רשב"ם

(יב) ראה אתה אומר אלי העל • כדכתיב לעיל לך נחה את העם : ואתה לא הודעתני • אלא הנה מלאכי ילך לפניך ואני חפץ
 כי אם בלכתך עמנו בעמך : (יג) הודיעני נא את דרכך • אתה עצמך תהיה מודיע לנו את הדרך שתראני דרכך ואני אלך אחריו :
 (יד) פני ילכו • אני בעצמי אלך כמו שקשת כדכתיב וכני הולכים בקרב : והנחותי לך • אלך עמך לכבוש את הארץ עד שאניח
 לך מכל אויבך ומסכים כדכתיב עד אשר (יניח) ה' לאחייכם ככם • והיה הכהן ה' אלוהיך מכל אויבך וגו' והמסרם והניחותי לך נחת
 רוח אעשה כמו שאנשה בקשתך שטות הוא • וכי כל דברים שהיה הקב"ה ותרצה לבקשת משה יאמר לו והניחותי לך (והלא) (ס"א ואלא)
 ייתור לשון חכמה • (טז) אם אין פניך וגו' כלומר שאם אין אתה בא עמנו : (טז) כמה איפה וגו' • ונפלינו אחי ועמך וגו' ויחזר
 מחלת בקשה אחרת היא • עוד אחי מבקש מנחם שיופלה ויובדל אחי לכדי מכל עם ישראל לדעת כי אחי נאמן לכבוש ולמנויח ויהיו
 שומעין לדבריו • וגם עמך יהיה נפלא כבוד שילך עמכם מכל העם אשר על פני האדמה : (יז) גם את הדבר הזה אשר דכרת
 אלי להיות מופלא ונראה שופט וגדול עליהם ולכדד העליכה שאלך עמכם אשר כתרצתי לך כבר וזהו קירון פנים שכתוב בו לפנינו כגד
 כל עמך אעשה נפלאות • הכל כמו שכתוב עם הראיני נא את כבודך תמה על עמך החיך מלאו לבו למשה רבינו להנות מויו השכינה
 ואלא הכתוב משבח ויבשר משה פניו כי ירא מהכיש אל האלמים • ח"ו לא נתכוון אלא לכרות לו כרית על שני דברים שנתרצה לו
 הקב"ה על קירון שלו • ונפלינו אחי ועמך • ושל פני ילכו להניח לך מכל אויבך • וכן אמר הראיני נא את כבודך בכריתות ברית
 על מה שהכתובת כי כמו שעשה לאברהם כשחזר סנה אדני • וכתוב עם והנה תנור ועשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים ופניך ליה
 כיום ההוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר לורעך בתת • אף כאן שאל משה להקב"ה קיום ברית ותרצה לו ה"ב שיראה לו פניו ופניו
 ברית כדכתיב ויבשר ה' על פניו ויקרא וגו' • וכתוב בתורה הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות כמו שקשת ונפלינו אחי
 ועמך וגו' כי מורה הוא כדכתיב וראו מנשת אליו : (יט) וחנתי את אשר חזן וגו' • שם אשרש לך את מידותי :

מכלל יופי

אסרה : (יב) (את דרכך) • באסר יוד הרבים עם פירושי אתון חני ואך על פי שפירושו קרוב לענין המלה
 הבנוי : (טז) (ונפלינו) • כלומר נהיה נפרשים מכל פירושו
 ( ) נן 56 פירושו

את אשר אהן ורחמתי את אשר ארחם :
 כ ויאמר לא תוכל לראת את פני כי
 לא יראני האדם וחי : כא ויאמר יהוה
 הנני מקום אתי ונצבת על הצור :
 כב והיה בעבר כבדי ושמתיד בנקרת
 הצור ושכתי כפי עליך עד עברי :
 כג והסרת את כפי וראית את אחרי
 רד ופני לא יראו : פ א ויאמר
 חמישי יהוה אל משה פסל לך שני לוחת אבנים
 כראשנים וכתבתי על הלחת את הדברים
 אשר תיו על הלחת הראשנים אשר שברת :
 ב והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר
 סיני ונצבת לי שם על ראש ההר :
 ג ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל
 ירא בבקר ההר גם הצאן והבקר אל ירעו
 אל מול ההר ההוא : ד ויפסל שני לוחת
 אבנים כראשנים וישלם משה בבקר ויעל
 אל הר סיני כאשר צוה יהוה אתו וינח
 בידו שני לוחת אבנים : ה ויחד יהוה בעלן
 ויתצבעמו שם ויקרא בשם יהוה :
 ו ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה

ואקרי בשמא דני קדמך ואהון למאן דאהון
 וארחם על מאן דארחם : כ ויאמר לא
 תכול למחוי ית אפי שכניתי ארי לא
 יחויני אנשא ויתקיים : כא ויאמר יי הא
 אתר מתקן קדמי ותתעמד על טנרא :
 כב ויהי כמיעבר יקרי ואשוניך במיעבת
 טנרא ואנין במימרי עלך עד דאעבר :
 כג ואגדי ית דברת יקרי ותחוי ורת
 דבתרי וקדמי לא יתחוי : א ויאמר יהוה
 למשה פסל לך תרין לוחי אבניא כקדמאי
 ואכתוב על לוחיא ית פתנמאי די הוו על
 לוחיא קדמאי די תברתא ב והווי זמין
 לצפרא ותסק בצפרא לטורא דסיני ותתעמד
 קדמי תמן על ריש טורא : ג ואיש לא
 יסק עמך ואף אנש לא יתחוי בבקר טורא
 אף ענא ותורי לא ירעון לקבל טורא ההוא :
 ד ופסל תרין לוחי אבניא כקדמאי ואקום
 משה בצפרא וסליק לטורא דסיני כמא
 דפקיד יי ויהי ונסיב גידיה תרין לוחי
 אבניא : ה ואתגלי יי בעננא ואתעמד
 עמיה תמן וקרא בשמא דני : ו ויאעבר יי

יהוה

רשי

שכינתיה

בנינה טעה פקראיה ככבודוהי שאלהה אותך לראות לפי שאני רוצה ונריך ללמדך סדר תפלה שכנצרכת לנקט רחמים עלי ישראל חוטב
 לי וכות חבות כסודרתה טלס תמה וכות חבות אין עוד תקוה חני אעביר כל חות טובי לפניך על הכור וחת הכתוב כוונתה וקראתי בשם ה'
 לפניך ללמדך סדר נקשת רחמים חף חס תכלה וכות חבות (ר"ה י"ו) וכסדר שאת הרוח אותי מעוטף וקורא י"ג מדות בני תלמוד
 אז ישראל לעשות כן ועל די שזכירו לפני רחום ותנוכי רחמי לא כלים : וחנותי את אשר אחון : אותן פעמים שאלה למון :
 ורחמתי : עת שאתפוק לרחם עד כאן לא הכתיבו חלא עתים אענה ועתים לא אענה אבל כשעת מעשה אמר לו כנה חכמי כרת סייג
 הכתיבו שאתן חנות ריקס (ר"ה שם) : (כ) ויאמר לא תוכל וגו' : חף כשאעביר כל טובי על פניך איני מותן לך רשות לראות
 את פני : (כא) הגה במקום אתי : כבר אמר חני מדבר עתך תמיד במקום מוכן לי לנרנך שאתיינך שם שלא תזוק ומשם תראה מה
 שערתי יו כשאתי ויחיינו על מקום שהכנינה סס מדבר ואומר המקום אתי וחינו חומר חני במקום שהקדוש כרוך הוא המקום
 סל ולס ואין עלתו ויקומו : (כב) בעבור כבודי : כשאעבור לפניך : בבקררת הצור : כס
 (בבדבריו) העני האנשי הסס תנקר (משליל) יקרוה עוד כינחל (ישעיה לו) את קרתי ואתי מים גורח חספ
 עוזב